

” Гребінь С. Цілісна природничо-наукова картина світу та цілісний світогляд в контексті реалізації STEM-освіти: філософське підґрунтя розуміння сутності цих понять. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13, № 5. С. 14-18. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i5-002>.

Hrebin S. Tsilisna pryrodnycho-naukova kartyna svitu ta tsylisnyi svitohliad v konteksti realizatsii STEM-osvity: filofske pidgruntia rozuminnia sutnosti tsykh poniat [A comprehensive natural-scientific picture of the world and a comprehensive worldview in the context of implementing STEM education: the philosophical background of understanding the essence of these concepts]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2025. Vol. 13, No 5. S. 14-18. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i5-002>.

УДК 37.01/.3.091.3-027.22:140.8

DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i5-002

Світлана ГРЕБІНЬ

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Запорізької обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1121-9660>

innasg@ukr.net

ЦІЛІСНА ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КАРТИНА СВІТУ ТА ЦІЛІСНИЙ СВІТОГЛЯД В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ: ФІЛОСОФСЬКЕ ПІДҐРУНТЯ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ЦИХ ПОНЯТЬ

Анотація. Метою статті є переосмислення педагогічних аспектів формування цілісної природничо-наукової картини світу та цілісного світогляду школярів у контексті реалізації STEM-освіти, установлення зв'язку даної проблематики з філософією, акцентування уваги на філософському підґрунті розуміння сутності цих понять. Розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), реалізація якої передбачена на період до 2027 року. STEM-освіта – це популярний напрям в освіті, який охоплює природничі науки, технології, технічну творчість та математику. Одним з основних завдань у процесі цього є формування цілісної природничо-наукової картини світу та цілісного світогляду у здобувачів освіти. Ці завдання займають не останнє місце в контексті реформування української освіти. Реалізація STEM-освіти відбувається на чотирьох рівнях (початковий, базовий, профільний, вищий / професійний), залежно від вікових особливостей дітей. Провідний принцип STEM-освіти – це інтеграція, яка дозволяє здійснювати технологізацію освітнього процесу, трансформацію змісту, обсягу, методологічних засад навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, сприяє баченню цілісної природничо-наукової картини світу та формуванню цілісного наукового світогляду здобувача освіти. Основні підходи в контексті реалізації STEM-освіти – інтегративний і трансдисциплінарний; велика роль відводиться якісному викладанню математики – ґрунтовному і послідовному; інтегруються всі види освіти – формальна, неформальна, інформальна. Поняття «цілісна природничо-наукова картина світу» та «цілісний світогляд» не нові в науковому знанні, філософія давно розкрила їх сутність, ці поняття мають глибоке філософське підґрунтя. Філософія допомагає збагачувати та уточнювати світоглядні погляди, формує високу філософсько-світоглядну культуру особистості.

Ключові слова: STEM-освіта; цілісна картина світу; цілісний світогляд; природничо-наукова; філософія.

Svitlana HREBIN

Municipal Institution «Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education»

of Zaporizhzhia Regional Council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-1121-9660>

innasg@ukr.net

A COMPREHENSIVE NATURAL-SCIENTIFIC PICTURE OF THE WORLD AND A COMPREHENSIVE WORLDVIEW IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING STEM EDUCATION: THE PHILOSOPHICAL BACKGROUND OF UNDERSTANDING THE ESSENCE OF THESE CONCEPTS

Abstract. The purpose of the article is to rethink the pedagogical aspects of forming a holistic natural science picture of the world and a holistic worldview of schoolchildren in the context of implementing STEM education, establishing a connection between this issue and philosophy, and focusing on the philosophical basis of understanding the essence of these concepts. The Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Concept of Development of Natural Science and Mathematics Education (STEM Education), the implementation of which is planned for the period until 2027. STEM education is a popular direction in education that covers natural sciences, technologies, technical creativity, and mathematics. One of the main tasks in this process is to form a holistic natural science picture of the world and a holistic worldview in students. These tasks do not occupy the last place in the context of reforming Ukrainian education. The implementation of STEM education takes place at four levels (primary, basic, specialized, higher / professional), depending on the age characteristics of children. The guiding principle of STEM education is integration, which allows for the technologization of the educational process, the transformation of the content, scope, methodological principles of the educational material of the subjects of the natural and mathematical cycle, contributes to the vision of a holistic natural and scientific picture of the world and the formation of a holistic scientific worldview of the student. The main approaches in the context of the implementation of STEM education are integrative and transdisciplinary; a large role is given to high-quality teaching of mathematics, thorough and consistent; all types of education are integrated – formal, nonformal, informal. The concepts of «holistic natural and scientific picture of the world» and «holistic worldview» are not new in scientific knowledge; philosophy has long revealed their essence, and these concepts have a deep philosophical foundation. Philosophy helps to enrich and clarify worldviews, forming a high philosophical and worldview culture of the individual.

Keywords: STEM education; holistic picture of the world; holistic worldview; natural science; philosophy.

Постановка проблеми. Кабінет Міністрів України розпорядженням № 960-р від 05 серпня 2020 року схвалив Концепцію розвитку природничо-математичної освіти, реалізація якої передбачена у період до 2027 року. У цьому документі поняття «природничо-математична освіта» («STEM-освіта») визначається як: «цілісна система природничої і математичної освітніх галузей, метою якої є розвиток особистості через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій і життєвих цінностей з використанням трансдисциплінарного підходу до навчання, що базується на практичному застосуванні наукових, математичних, технічних та інженерних знань для розв'язання практичних проблем для подальшого використання цих знань і вмінь у професійній діяльності» [5; 8].

Основними завданнями природничо-математичної освіти (STEM-освіти) визначено такі: «формування навичок критичного мислення, розв'язання складних (комплексних) практичних проблем, математичної та природничої грамотності, організаційних та комунікаційних здібностей, креативних якостей та когнітивної гнучкості, готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією, ціннісних орієнтирів, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей, фінансової грамотності, вміння оцінювати проблеми та приймати рішення» [5; 8]. Серед цих завдань є і формування цілісного наукового світогляду.

Як бачимо, на сучасному етапі реформування освіти формування цілісної природничо-наукової картини світу та цілісного світогляду займає в цьому документі, а отже, і в українській освіті, не останнє місце. Людина сприймає навколишній світ не фрагментарно, а цілісно, тому і вивчати навколишню природу теж потрібно цілісно, застосовуючи в тому числі і світоглядний потенціал філософії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті реалізації освітньої політики держави щодо впровадження STEM-освіти можна назвати праці багатьох дослідників: теорією і практикою інтеграції в шкільній природничій освіті займається Т. Засекіна [4], аспекти запровадження інтегративного підходу та розвитку STEM-освіти в умовах дистанційної освіти розкривають в своїх роботах Л. Васильченко [2], Д. Фролов [2], розвитку біологічної освіти в контексті STEM-освіти приділяють увагу О. Бештовенко [1], В. Мізюк [1], Г. Новак [1], питання формування природничо-наукової картини світу у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку досліджує А. Мартін [6], тематикою формування світогляду людини займається Р. Халімон [9], С. Шолух [10]. На нашу думку, у зв'язку з підвищенням актуальності зазначеної проблематики необхідно заглибитись у філософський зміст розуміння сутності деяких понять вказаної тематики, дослідити деякі аспекти її інтеграції з філософією.

Мета нашої статті – переосмислення педагогічних аспектів формування цілісної природничо-наукової картини світу та цілісного світогляду школярів у контексті реалізації STEM-освіти й показати зв'язок даної проблематики з філософією, акцентувати увагу на філософському підґрунті розуміння сутності цих понять.

Методи дослідження. Методи дослідження зумовлені потребами аналізу проблеми та специфікою статті. Розкриття теми і мети здійснюється на основі індуктивно-дедуктивного, аналітико-синтетичного, діалектичного методів та базується на принципах цілісності, системності, об'єктивності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо педагогічні аспекти заявленої проблематики. STEM-освіта – це популярний напрям в освіті, який охоплює природничі науки, технології, технічну творчість та математику. Акронім «STEM» розкривається так: S – science (природничі науки), T – technology (технології), E – engineering (інженерія), M – mathematics (математика) [8].

Підвищення ролі STEM-освіти – це одне з головних завдань трансформаційних перетворень в освіті, яке продиктоване державною політикою, відповідає потребам сучасного суспільства і запитам економіки щодо розвитку людського капіталу та підвищення рівня конкурентоспроможності української економіки. STEM визначається як один з головних факторів інноваційної діяльності в освітній галузі.

Провідний принцип STEM-освіти – це інтеграція, яка дозволяє здійснювати технологізацію освітнього процесу, трансформацію змісту, обсягу, методологічних засад навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, сприяє баченню цілісної природничо-наукової картини світу та формуванню цілісного наукового світогляду здобувача освіти. У процесі реалізації STEM-освіти відбувається всебічний розвиток особистості, виявляються її нахили і здібності; у здобувача освіти формуються навички оволодіння засобами практичної, дослідної та пізнавальної діяльності, уміння практичного та творчого застосування отриманих знань, виникає бажання вчитися впродовж життя. Основні підходи в контексті реалізації STEM-освіти – інтегративний і трансдисциплінарний; велика роль відводиться якісному викладанню математики – ґрунтовному і послідовному; інтегруються всі види освіти – формальна, неформальна, інформальна.

Залежно від вікових особливостей дітей Концепцією розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) передбачено чотири рівні її реалізації в освітніх закладах:

- початковий;
- базовий;
- профільний;
- вищий (професійний).

На кожному рівні – свої особливості та завдання:

1. Початковий рівень: стимулюється допитливість здобувачів освіти, підтримується інтерес до пошуку знань і навчання, відбувається науково-технічна творчість, надається мотивація до самостійних досліджень, створюються найпростіші конструкції та прилади [5; 8].

2. На базовому рівні йде формування стійкого інтересу до предметів природничо-математичного циклу, оволодіння навичками розв'язання проблем, технологічною грамотністю, залучення до проектної діяльності, винахідництва, дослідництва. Ці завдання надають змогу збільшити кількість бажаючих обрати інженерні та науково-технічні професії [5; 8].

3. Профільний рівень забезпечує реалізацію інноваційних проєктів, оволодіння методами наукових досліджень та системою знань і умінь STEM-освіти [5; 8].

4. Вищий (професійний) рівень передбачає на базі вищих освітніх закладів становлення фахівців інженерних та науково-технічних професій, реалізацію інноваційних проєктів, підвищення професійної кваліфікації педагогів щодо впровадження нових курсів та методик викладання [5; 8].

У процесі розвитку та реалізації STEM-освіти важливим аспектом є створення освітнього середовища освітніх закладів, забезпечення співпраці не тільки представників закладів освіти, а й наукових музеїв, академічних установ, природничих центрів, науково-дослідних лабораторій, підприємств, громадських організацій тощо.

Для підвищення ефективності реалізації STEM-освіти необхідно не тільки забезпечення науково-методичними матеріалами та сучасними засобами навчання, а й підготовка кваліфікованих педагогів, збільшення кількості STEM-центрів / лабораторій регіонального рівня. Важливу роль відіграють науково-прикладні дослідження. Також неможливо обійтись без моніторингових досліджень аналізу стану та динаміки розвитку STEM-освіти в країні, виявлення проблем і прогнозування подальших тенденцій реалізації цього освітнього напрямку.

Отже, усе вищезазначене направлено на розвиток STEM-освіти в Україні, а в контексті цього розвитку – на успішну реалізацію одного з його основних завдань: формування цілісної природничо-наукової картини світу і цілісного світогляду здобувачів освіти.

Тематика цілісності природничо-наукової картини світу і формування світогляду особистості не нова. Терміни «світогляд», «картина світу» та «природничо-наукова картина світу» є суто філософськими й існують у системі філософських знань давно. Світогляд визначають як форму самосвідомості людини та суспільства, систему поглядів людини щодо її місця в світі і взаємовідносин з ним [10]. Ця система поглядів поєднує різні сторони життєдіяльності людини: моральні, естетичні, наукові, філософські, соціально-політичні, погляди на розвиток природи та мислення тощо. У світогляді людини співвідносяться в певних пропорціях уявне та дійсне, ідеали та переконання, поєднуються в єдине ціле погляди щодо мети і сенсу життя, цінностей, принципів, знань. Поєднання всього цього і визначає поведінку людини, її вчинки та діяльність. Людина по-різному буде взаємодіяти зі світом залежно від того, які саме відповіді на загальні запитання про стосунки «людина – світ» складають основу її світогляду.

За співвідношенням «людина – світ» визначають три основні системи світогляду:

- космоцентризм (пошук єдиної першоречовини, яка складає світобудову, частиною чого є і людина),
- теоцентризм (віра в бога та надприродні сили: світовий закон, дух, долю, – які визначають існування видимого світу і конкретно людини);
- антропоцентризм (усвідомлення того, що людина – центр Всесвіту, що вона може розвиватися в його межах).

Історичні типи світогляду – це ті, які існували протягом певних історичних епох у різних співвідношеннях, без різкої зміни один одного [10]:

- міфологічний (досвід роду чи племені);
- релігійний (віра в духовний світ: земний і небесний, духовний і тілесний);
- науковий (ґрунтується на наукових знаннях про матеріальний світ, перевірених практикою, науковим спостереженням або експериментом);
- мистецький (вираження загального сенсу буття через конкретні чуттєві образи),
- філософський (узагальнення знань, досвіду, цінностей, волевиявлення людини або людства в ставленні їх до світу як єдиного цілого з метою пізнання Всесвіту, сутності його буття та буття

людини). Філософський тип світогляду є «раціонально-теоретичною рефлексією підґрунтя всіх видів людської життєдіяльності» [10].

У кожної людини – свій індивідуальний світогляд, який формується в процесі її соціалізації та спілкування з іншими людьми, кожна людина по-своєму уявляє світ і себе в ньому, має свій особистий набір установок і правил поведінки, по-різному дивиться на світ та реагує на події. Отже, у кожної людини складається своя індивідуальна «картина світу» або «картина життя». Самі ці терміни показують, що мова йде не про фрагментарні знання, а про цілісну систему, отже, додам слово «цілісна» до вищевказаних термінів: «цілісна картина світу», «цілісна картина життя».

А що з поняттям «цілісна природничо-наукова картина світу»? Усі відомі наукові знання про природу здавна об'єднувало природознавство. З епохи Відродження почали виокремлюватися певні його дисципліни та галузі, тобто почався процес диференціації наукового знання. Для розуміння навколишньої природи одні знання мали більшу важливість, інші – меншу. Для окреслення фундаментального характеру найважливіших знань про природу і було введено поняття «природничо-наукова картина світу». Це поняття об'єднує розуміння системи найважливіших законів, концепцій, теорій і принципів, що лежать в основі навколишнього світу. Основні науки впливають на науковий світогляд вчених, але не виключають участь другорядних наук у формуванні картини природи. Тому, формування картини природи є результатом синтезу фундаментальних знань та досліджень усіх галузей природознавства. Однак, для розуміння цілісності науково-природничої картини світу не достатньо знань тільки природничої галузі. Наприклад, математика створила для природознавства дуже потужні методи дослідження – це диференціальне та інтегральне вираження. Свідомо неповними та обмеженими будуть знання про світ у цілому без урахування результатів досліджень соціальних, гуманітарних та економічних наук. Отже, необхідно бачити різницю між поняттями «природничо-наукова картина світу» (результати пізнання наук про природу) та «цілісна картина світу» (куди додаються найважливіші принципи й концепції суспільних наук) [7].

Світогляд людини в процесі життя постійно змінюється, розвивається, вдосконалюється, бо постійно змінюється і суспільство, у якому ця людина знаходиться. Сучасний світ – це світ високих технологій, який динамічно трансформується. Отже, вимоги до людини: розвивати свій світогляд, мати особисту думку на всі виклики сьогодення, бути індивідуальністю, уміти створити такий простір, де було б можливо проявити свої особисті якості. Людина протягом всього життя накопичує знання, які є основою її світогляду, важливо, щоб ці знання стали способом життя конкретної людини.

Суперечливість поглядів і зростаюча напруга в сучасному суспільстві ставлять кожну людину перед необхідністю вибору або зміни ціннісних орієнтирів, швидкого знаходження рішень, розвитку світоглядної культури. Динамічність цих перетворень вимагає своєчасної та правильної орієнтації сучасної молоді щодо суспільних процесів, осмислення сенсу свого існування, формування духовного стрижня, який допоможе вирішити нагальні проблеми сьогодення. Такий стрижень здатна сформувати філософсько-світоглядна культура особистості. Філософія є плюралістичною та надає велике розмаїття загальних підходів, теорій, методологій, що допоможе самостійно досягнути істини, осмислити її за допомогою власного роздуму, навчитись захищати свою точку зору та сміливо її висловлювати [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реформування сучасної освіти передбачає реалізацію STEM-освіти на чотирьох рівнях (початковий, базовий, профільний, вищий / професійний), залежно від вікових особливостей дітей. Одним з основних завдань у процесі цього є формування цілісної природничо-наукової картини світу та цілісного світогляду у здобувачів освіти.

Важливе підґрунтя для кращого розуміння сутності цих понять надає філософія, яка допомагає збагачувати та уточнювати світоглядні погляди, формує високу філософсько-світоглядну культуру особистості. На сучасному етапі розвитку освіти необхідно використовувати не тільки педагогічний, а й світоглядний потенціал філософії для вирішення нагальних аксіологічних, практичних, методологічних та світоглядних проблем у своїй фаховій та повсякденній діяльності.

На нашу думку, доцільно буде продовжити дослідження уявлень про цілісну природничо-наукову картину світу в історичній ретроспективі. Цікавим буде розглянути і переосмислити погляди філософів досократівської античності з даної проблематики.

Список використаних джерел

1. Бештовенко О. А., Мізюк В. А., Новак Г. Е. Розвиток біологічної освіти в контексті STEM-освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. № 5(39). 2024. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/11594/11654>.
2. Васильченко Л. В., Гребінь С. М., Фролов Д. О. Деякі аспекти реалізації інтегративного підходу до навчання в контексті Нової української школи в закладах базової середньої освіти. *Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал*. Том 11, № 1. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, редкол.: О. В. Семеніхіна (гол. ред.) [та ін.]. Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2023. 51 с.

3. Гребінь С. М. Філософія : методичні рекомендації до семінарських занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальностей «Фізична культура і спорт», «Фізична реабілітація», «Туризм», «Готельно-ресторанна справа». Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 47 с.
4. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика : монографія Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с.
5. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р., м. Київ : станом на 05.08.2020 р. *Сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>.
6. Мартін А. М. Формування природничо-наукової картини світу у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. Вип. 56. Т. 1. 2023. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_1/6.pdf.
7. Природничо-наукова та механістична картина миру. *Сайт «Освіта.UA»*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/biolog/26051/>.
8. STEM-освіта. *Сайт Інституту модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>.
9. Халімон Р. Світогляд людини в контексті проблеми інтерпретації історії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. Вип. 2(94), 2023. URL: <http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/295008>.
10. Шолух С. Світогляд: формування та зміни протягом життя. *Сайт «Mustpost.online. Digital peace»*. 15.12.2021. URL: <https://www.mustpost.online/світогляд-формування-та-зміни-протяг/>.

References

1. Beshtovenko O. A., Miziuk V. A., Novak H. E. Rozvytok biolohichnoi osvity v konteksti STEM-osvity. Perspektivy ta innovatsii nauky. Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna». № 5(39). 2024. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/11594/11654>.
2. Vasylychenko L. V., Hrebin S. M., Frolov D. O. Deiaki aspekty realizatsii intehratyvnoho pidkholodu do navchannia v konteksti Novoi ukrainskoi shkoly v zakladakh bazovoi serednoi osvity. *Osvita. Innovatyka. Praktyka : naukovyi zhurnal*. Tom 11, № 1. Sumskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A. S. Makarenka, redkol.: O. V. Semenikhina (hol. red.) [ta in.]. Sumy : [SumDPU im. A. S. Makarenka], 2023. 51 s.
3. Hrebin S. M. Filosofiia : metodychni rekomendatsii do seminarskykh zaniat dlia zdobuvachiv stupenia vyshchoi osvity bakalavra spetsialnosti «Fizychna kultura i sport», «Fizychna rehabilitatsiia», «Turyzm», «Hotelno-restoranna справа». *Zaporizhzhia : ZNU, 2017. 47 s.*
4. Zasiakina T. M. Intehratsiia v shkilni pryrodnychii osviti: teoriia i praktyka : monohrafiia Kyiv: Pedahohichna dumka, 2020. 400 s.
5. Kontseptsiia rozvytku pryrodnycho-matematychnoi osvity (STEM-osvity) : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 serpnia 2020 r. № 960-r., m. Kyiv : stanom na 05.08.2020 r. Sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>.
6. Martin A. M. Formuvannia pryrodnycho-naukovoї kartyny svitu u ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku. *Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky*. Vyp. 56. T. 1. 2023. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_1/6.pdf.
7. Pryrodnycho-naukova ta mekhanistychna kartyna myru. Sait «Osvita.UA». URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/biolog/26051/>.
8. STEM-osvita. Sait Instytutu modernizatsii zmistu osvity. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>.
9. Khalimon R. Svitohliad liudyny v konteksti problemy interpretatsii istorii. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*. Vyp. 2(94), 2023. URL: <http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/295008>.
10. Sholukh S. Svitohliad: formuvannia ta zminy protiahom zhyttia. Sait «Mustpost.online. Digital peace». 15.12.2021. URL: <https://www.mustpost.online/svitohliad-formuvannia-ta-zminy-protiah/>.

| Матеріал надійшов до редакції: 17.03.2025 р. | Прийнято до друку: 14.04.2025 р. | Опубліковано: 30.05.2025 р. |

